

Raimon i la cultura oberta

Article publicat en la revista *Serra d'Or*

«L'aparició inicial de les cançons de Raimon, senzilles en l'aspecte exterior i transcendents en el contingut, la veu enèrgica, no homologada amb les dels habituals xiuxiuejadors de micròfon, el despullament escènic del cantant, produïren una gran sorpresa en el nostre ambient dels anys seixanta. Ningú no gosava classificar aquell fenomen. Raimon era ja un atípic abans que la paraula es gastés.» L'excel·lent estudi musical sobre Raimon que acompanya l'edició de *Raimon: Totes les cançons* dona les notes suficients per a situar l'aparició de Raimon entre els gentils, a començaments de la dècada dels seixanta, enmig de *contubernios* de Munic, vagues d'Astúries, Dúo Dinámico, ferotges repressions franquistes, i mort política i física de don Gabriel Arias Salgado. Vint anys després, Raimon ens ofereix unes primeres obres completes, un balanç a mig camí, proposat com una clarificació davant els altres i per a ell mateix.

Poques vegades un cantautor ha tingut la voluntat d'una reflexió autocrítica que el portés a replantejar-se tota l'obra. Això pot fer-ho un escriptor, sobretot un poeta, sense altre instrument que la seva evolució i la seva ploma. Però un cantautor necessita per a expressar-se un muntatge industrial i comercial que mai no propicia ni temps ni espai per al desig autoclarificador. La indústria i el comerç del disc exigeixen productes, no depuracions d'obra; reclamen la constància de la presumpta mercaderia, no el perfeccionisme. Raimon ha hagut d'invertir en ell mateix temps, diners, espai per a fer aquest balanç de vint anys de cantant i autor. El seu és un acte cultural rigorós, conseqüència d'una pràctica cultural rigorosa, que s'ha produït dins el marc del fenomen més important de la cultura popular ibèrica de la postguerra: la Nova Cançó catalana.

Han abundat, i abunden, les reflexions sobre el perquè i per a què de la Nova Cançó. Des de Madrid diuen que és conseqüència del suport de la burgesia catalana, suport ideològic, econòmic, polític. Si acostessin una mica més la lupa a aquesta cantonada de l'Estat, descobririen que poc ha invertit la burgesia catalana en la Nova Cançó i constatarien, en canvi, el decidit suport popular (amb totes les conseqüències de l'adjectiu "popular") obtingut per un fenomen que ha permès la identificació crítica d'amplis sectors de la societat catalana. Però més que a aquesta qüestió, voldria referir-me a la de la tipificació cultural



de Raimon, possible sobretot a partir del present primer balanç de la seva obra.

Fill de la cultura de masses, de la memòria popular i de l'èlan de l'emancipació a través de la cultura, Raimon és una de les primeres mostres de servidor d'una *cultura oberta*. Els estudis acompanyants

de *Raimon: Totes les cançons* aporten un detall d'influències i d'assimilacions que sembla un exemple d'*enumeració cadòtica*, segons els codis crítics de la neoestilística: Everly Brothers, Modugno, Stravinski, Mahalia Jackson, Ray Charles, Vivaldi, Gramsci, Antonio Machín, Espriu, Ausiàs March... Podrien ésser afegits encara cents punts de referència cultural per a aquest món pluriorientat en el qual es mou un hereu responsable de les vivències dels carrers de barri i dels claustres universitaris.

Abans d'arribar Raimon, i amb ell un petit cens de creadors d'origen popular, corregits i augmentats per la disciplina universitària, la cultura del país anava per barris, era aristocràtica o plebea segons els seus consumidors. D'ençà dels anys cinquanta i seixanta aquestes barreres, tan inútils com frustratòries, són desbordades, i cau en el gresol de la creativitat tota la riquesa de cultures i subcultures, sense més filtre que el d'una consciència crítica selectiva d'allò que culturalment empeny endavant i d'allò que culturalment paralitza o retorna al passat. Aquesta és la disposició cultural de Raimon, consciència crítica d'argila noble, on resten impreses les millors petjades de l'esperit humà, tant si els peus són de catedral gòtica com si són peus de *ghetto* novaiorquès.

Universalitat i generalitat en l'assimilació cultural al servei de la recuperació de la identitat d'un poble en lluita contra el feixisme, per allò que el feixisme té de dictadura de classe i pel que té de corruptor d'identitats persones i col·lectives. Però fóra un error limitar el valor Raimon al paper acomplert en la lluita per la identitat popular enfront del franquisme, perquè en Raimon hi ha una

Presentació de la *Integral* de 1993 amb Manuel Vázquez Montalbán, Andreu Alfaro, Carme Riera i Manuel Vicent, 1993. Foto: J. García

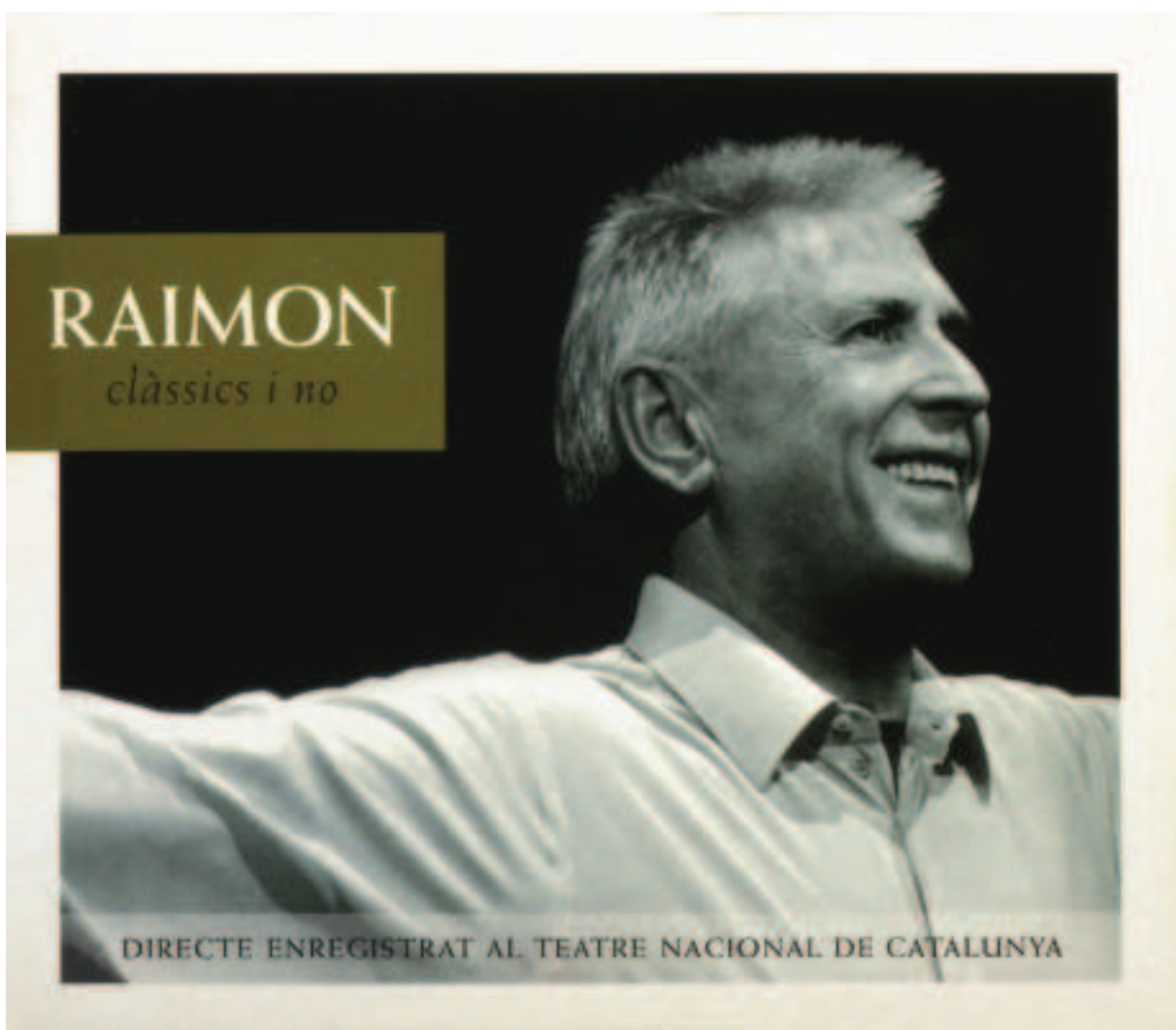


proposta emancipadora que no s'acaba amb la lluita contra el franquisme, que no accepta el *happy end* en la història individual ni en la col·lectiva, que assumeix l'elemental principi dialèctic segons el qual tota fi suposa un començament. I aquesta és la veritat dominant que destaca damunt la resta de les veritats estètiques, polítiques, ètiques, culturals en suma, de *Raimon: Totes les cançons*. Raimon ha crescut des de fa vint anys mitjançant el millor dels procediments. No ha crescut afegint-se elements externs, sinó a partir d'ell mateix, en un dels esforços per créixer més tossuts que jo conec. Tossut i difícil, perquè la coherència de Raimon ha suscitat irritacions, desqualificacions, i fins i tot intents d'assassinat de l'artista i de la seva obra. Assassinat ferotge, perquè han intentat d'enterrar Raimon en vida. I moltes vegades.

Tossut i subtil, Raimon ens ofereix aquest bagul carregat amb cent dues cançons d'amor i de terror, de vida i de mort, amb la col·laboració dels mestres Ros Marbà i Manuel Camp, amb l'acompanyant intel·lectual de Salvador Espriu, Joan Fuster i Enric Gispert, amb vint anys de reconstrucció de la raó i de construcció d'una poètica. Tot això pel mòdic preu de quatre mil cinc-centes pessetes.

(Barcelona, gener de 1982)

Àlbum de 10 LP
Raimon. Totes les cançons, 1981. Foto de la portada: Colita



CD, 2003. Foto de
la portada: Antoni
Marzal